

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Felheri Jenő*

Cím: *Egy titokzatos lepke Budán*

Forrás: *Ujság*

Bp
(Hely)

1927. 9. 25.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

59

Hely

Idő

"1927"

Személy

Egy titokzatos lepke Budán

Az ezüst pille

Kevesen tudják azt hazánkban, hogy valamilyen magyar regevilágnak megvan a maga csodaszarvasa, úgy a magyar tudománynak megvan a maga csodapillangója. S amint a csodaszarvas Hunort és Magyarat csalogatta nyugat felé, úgy csalogatta keletre az ezüst pillangó hire a nyugat tudósait, vonzotta, csalogatta ide Magyarországra. Ott hajszolták az októberi napsugárban fürdő erdei tisztásokon, a sárguló mezőkön, a hervadó rétségeken.

Majd itt, majd ott tűnt fel ezüstös villánya az őszi verőfényben s a vadász, ki elejtésére talán évekig várt, megbüvölve állt előtte s reszkette csapott reá hálójával. De jaj volt neki, ha melléje csapott, mert az ezüst lepke nyilsebesen iramodott tova, futhatott utána, amíg csak tudott, sohasem érte utól, legfeljebb valami rengeteg bozóthoz vezetette bele, de megfogni nem tudta. Az ezüst pille eltűnt örökre. Várhatott évekig, évtizedekig, míg ismét eléje került a csoda-példány.

Százharminc év előtt, a szegedi tanyák körül került az első példány valakinek a hálójába. Ki volt, mi volt az illető, nem tudjuk. De hogy nem tudta minő ritkaság birtokába jutott, az bizonyos, mert odaadta Koy Tóbiás uramnak, az akkori budai, udvari, kamarai pénztárosnak, akit Bécsből rendeltek ide szolgálattételre s aki két pappal szorgalmasan lepkézett a budai hegyek között. Ugyanekkor került ide Bécsből Böhm Mór J. is, a számvévist, aki hálójával kezében, szintén azon volt, hogy a budai hegyvidék lepkefaunájának kincseit kiaknázza.

Ennek a kis lelkes társaságnak munkálkodása révén jutott el a budai ritkaságok híre mindenfelé Közép-Európába, s az ő kezükbe jutott a szegedi ezüstpille is. Koy Tóbiás zavarba jött. A többi budai lepkész sem tudott eligazodni rajta. Elküldte hát Koy Erlangenbe Esperhez, a kiváló lepkéspecialistához és Esper végtelenül örült, hogy a lepke a rossz utakon rázódo postakocsik dacára is még jó állapotban került vissza Koyhoz.

Esper rögtön látta, hogy micsoda értékes újdonsággal van dolga, de amikor elkeresztelte és mint százkilencvenhatodik fajt anyakönyvelte el a szövő lepkék családjába, még maga sem tudta, micsoda rejtélyes ritkaságnak lett keresztapjává.

Esper *Oxytrypia orbiculosa* tudományos nevet adta neki és ez a név valóságos lázzá fokozta azt az érdeklődést Közép-Európa lepkészei, tudósai és műkedvelői körében, melyet a budai lepkészek közlései idéztek fel bennük. A jó öreg budaiak és pestiek még álmukban sem sejtették azt, hogy a nyugat zoológusai jó részének tekintete úgy fordult Buda felé, mint a mohamedánoké Mekka irányába. Minden bogarász, lepkész tudta azt Ausztriában, Németországban stb., hogy a budai hegyvidék a ritkaságoknak micsoda Eldorádója, s égtek a vágytól, hogy ide jöhessenek, s maguk is kivegyék részüket a ritkaságok hajszolásában. Csak a pesti és budai polgárság nem tudott róla semmit. Más, sokkal fontosabb ügyesbajos dolgaik voltak.

Amikor az ezüstpillangó híre elérkezett a csehországi Warnsdorfba, Kindermann Albert nem bírta már ki tovább. Otthagytta a takács-

mesterséget és családotól leköltözött Budára. Az egész Kindermann-familia az akkor még nagyon kétes hírű budai erdőt bujta, s szeméremzett ritkaságokat küldött a világ minden tájára, melyekért tekintélyes összegeket kapott. Kindermann egészen jól számított, mikor otthagytta a takácsmesterséget és a lepke vadászatra fogott. Annyi pénzt keresett vele, hogy fényesen megélt családjával, jóllehet akkor már újabb vetélytársai is akadtak Natly a postás és Frivaldszky Imre a kiváló magyar tudós személyében. A három lepkész munkájára most már az egész világ felfigyelt és a szenzációs felfedezések Budát valóságos lepkészeti központtá tették.

Ők azonban már nem elégedtek meg Budával, annál is inkább, mert a konkurrencia mindjobban felütötte fejét, s a két Anker testvér is kezdett lepkék gyűjtésével foglalkozni, tehát egész Magyarországra, a Balkánra, Kis-Ázsiára, Dél-Oroszországra kiterjesztették működési körüket, de csodák-csodája, bár sok szép, új lepkét fedeztek fel, az ezüstpillangó, mely vágyaik netovábbja volt, csak nem akadt

hálójukba. Pedig ugyancsak kufattak utána. Micsoda erkölcsi és még nagyobb anyagi siker járt volna újabb felfedezésével?

Hiába fáradoztak! Az egyetlen példány Koy Tóbiás budai gyűjteményében volt. Koy halála után Frivaldszky birtokába került a nevezetes lepke, melyet immár *harminc esztendeje* hiába keresnek. Ez a példány aztán, hogy az állam megvegye Frivaldszky gyűjteményét, a Nemzeti Múzeumba jutott örök megőrzésre. Már-már lemondtak arról, hogy eleven *Oxytrypia*t valaha fogjanak, vagy lássanak, midőn előkerült a második példány is. Merkl pesti tanító fogta a Városligetben 1847-ben, tehát *ötven esztendővel* felfedezése után.

Persze Merkl nem tudta miféle kincs birtokába jutott s Kindermannnak adta néhány

oroszsági lepkéért, aki rögtön tisztában volt a helyzettel. Praznovszky szegedi ügyvédnek tíz aranyforintért eladta. Kindermann feleségének erélyes fellépésére sikerült csak megszereznie a lepkét, melyre egy bécsi gyűjtő is pályázott. Miután a Kindermann-család hiába kutatott Pesten az ezüst pille után, újból keleti expedíciókba fogtak.

Anker testvérek azonban kitartottak Buda mellett. Lajos eleinte a Császárfürdőt bérelte, majd könyvelő lett, Rudolf a flótakészítés mesterségét űzte. Rudolf azonban a szerencsés flótásokhoz tartozott, mert 1861-ben a Kamaraerdőben kőborolván, fogott egy *Oxytrypia orbiculosa*t. Most már nem nyugodott a két testvér. A következő években a Kamaraerdő tisztásain ütötték fel nagy titokban sátorfájukat s vállalkozásukat nagy siker koronázta, mert több ezüstpille példányt fogtak, melyek mindegyikét száz forintért adták el a külföldi gyűjtőknek. Nagy összeg volt ám ez, ha meggondoljuk, hogy ötszáz forintért akkor még egy kis házat lehetett Budán venni.

Anker testvérek a legnagyobb titokban végezték az *Oxytrypia*ák gyűjtését s nem árulták el senkinek a jól jövedelmező lelőhelyet. Pech János azonban, a volt német színház zenésze, irigy szemmel nézte Ankerék gyarapodását és ő is megpróbálkozott a lepkészettel, de ezüst lepkére nem tudott szert tenni. Kezdte Ankerékat észrevétlenül követni. Mint az árnyék volt mindig nyomukban s végre egy szép októberi napon rájött a nagy titok nyitjára. Most már ő is kijárt családostul a Kamaraerdőbe ezüst lepkéket fogni.

És ime, most kiderül, hogy a fülemülpert, mit Arany oly finom humorral énekel

uda
zerz
ím :
orrás

meg, megelőzte a lepke-per. Anker testvérek ugyanis szörnyű haragra lobbantak az álnok Pech iránt és fűhöz-fához rohantak panaszukkal. Persze, elkeseredettséget sehol sem értették, azt hitték, hogy futóbolondokkal van dolguk. Mert hát ugyan kinek jusson eszébe erdőn-mezőn repkedő lepke miatt ilyen patáliát csapni? Végül a magisztrátushoz kérvényt nyújtottak be, melyben szabadalmat kértek az orbiculosák gyűjtésére és hogy Pechet tiltsák el az értékes lepke pusztításától. Más baja sem volt akkor Pest-Buda magisztrátusának, mint hogy egy ilyen nevetséges ügygel foglalkozzék.

Mintán Ankerék látták, hogy Pechet nem tudják lehetetlenné tenni, fuzionáltak. Az Anker-Pech cég most már közös erővel és közös haszonnal szállította külföld számára a szebbnél-szebb ezüstpilléket, miket aztán a Sashegyen, sőt Óbudán is felfedeztek. A szüret azonban csak 1876-ig tartott, mert sikerült a lepkét alaposan kipusztítaniok. Segített nekik *Langerth és Haberbauer* is, aki Kindermannleányt vett el feleségül és a lepkész-dinasztia örökébe lépett. z.)

Mint hogy majdnem harminc év telt el, hogy újból sikerült ezüstpillét fogni, letűnően volt Buda lepkészeti aranykora, mely alatt ugyszólván az egész világ entomológusai csodálkozással szemlélték s várták a budai csodalepkéket, melyekért rengeteg pénz gurult át a határon a budai Spiessbürgerek tudtán kívül. Ugyan ki is törődött volna közülük a lepkékkel és azzal a néhány hóbertos alakkal, akik lepkehálóval kezükben inkább abból a szempontból vonták magukra a figyelmet, hogy rendkívül gyanusak voltak.

Bár a lepkészeti sulypontja mind keletebbre húzódik, az ezüstpille titokzatossága még nem szűnt meg. Keresték a petéit, hernyóját, bábját, a hernyó tápláló növényét, mindmegannyi újabb rejtélyt. 1893-ban tűnik fel ismét, de aztán újból nyoma vész. Tíz év múlva *Rothschild K.* a pestmegyei Pusztapeszéren találkozik vele s végül *Schmidt Antal* 1909-ben nagyszerű lelőhelyét fedezte fel egy budai erdőben. A Nemzeti Múzeum nyomában drótsövénnyel vétette körül e helyet. És Schmidt a pompás lepke minden titkát megfejtette. A csoda megszűnt, hanem azért az az egy bizonyos, hogy ez a lepke volt okozója annak a nagy érdeklődésnek, mely oly hosszú ideig Budapest és Magyarország felé irányult és hogy felkutatása közben annyi nevezetes ritkaságot fedeztek fel, melyek ugyancsak Magyarország hírére öregbítették a zoológusok előtt. És ha a zoológiai kongresszusra oly sok tudós sereglett ide a világ minden tájáról, abban talán némi része az ezüstpillének is volt.